

SZAKIRODALOM.

Catalogus manuscriptorum bibliothecae reg. scient. universitatis Budapestinensis. Tomus II. Pars III. Pars IV. Budapest, 1907, 1910. Egyetemi ny. 8-r. VI., 848; 4, 280 l.

Épen három évtizedbe került, míg a budapesti egyetemi könyvtár kodexeinek és összes kéziratainak címjegyzéke az itt említett két kötettel befejeződött. A kodexeket leíró első kötet ugyanis még 1881-ben jelent meg s ma már végkép elfogyott, úgy, hogy új kiadására készülnek, mely a kézírattár történetét tartalmazó értekezéssel fog bővülni. A II. kötet első része 1889-ben, második része 1894-ben látott napvilágot s az újabbkori kéziratok leírásán, valamint az eredeti okiratok regesztáin kívül a Hevenessy- és Pray-gyűjteményeket foglalja magában. Az 1907. évszámmal jelzett, de csupán 1910-ben forgalomba került harmadik rész a jeles jezsuita tudós, Kaprinay István történelmi szempontból rendkívül értékes gyűjteményét dolgozza fel kötetről-kötetre, darabról-darabra, jól tájékoztatva a CII. kötetes gyűjtemény gazdag tartalmáról. A függelékben a jobbára jelentéktelen újabb szerzeményű kézírattári anyag került feldolgozásra, melyek részben a Wenzel, Szilágyi Sándor, Pauler Gyula és Tivadar könyvtáraival kerültek az egyetemi könyvtárba. A gondosan megszerkesztett kötet Dedek C. Lajos munkája, a ki a leírásokat latin nyelven adja. Itt-ott azonban a latin szöveg helyett magyar leírással találkozunk. Így 805. l. 151m-nél, 809, l. 151c-nél, 814. l. 199-nél, 816. l. 151t-nél, 833. l. 1. sz.-nál stb.

A II. kötet negyedik része gyanánt a kötet I—III. részéről szóló index jelent meg, melyet Tetzl Lőrincz készített s Dedek C. Lajos rendezett sajtó alá. A háromhasábos, valóban hangya-szorgalomról tanuskodó mutató két részre oszlik, egy név-, tárgy- és helymutatóra s egy időrendi mutatóra. A mutatót mindennél jobban dicséri az a körülmény, hogy több próba alkalmával utalásai mind helyeseknek bizonyultak. Σ.

Népkönyvtári címjegyzék. *A népkönyvtárak és kisebb közkönyvtárak részére ajánlható művek magyarázatos jegyzéke. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa megbízásából szer-*

kesztette **dr. Gulyás Pál**. *Függelék: Az Országos Tanács mintakönyvtárainak hivatalos jegyzéke*. Budapest, 1910. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának kiadása 8-r. 596., 1. l.

Nagy szorgalommal, sok fáradozással és enciklopedikus tudással megszerkesztett mű az előttünk fekvő «Népkönyvtári címjegyzék». Mintakönyvjegyzék ez nem csupán olyan értelemben, hogy benne helyet foglal a magyar szép- és tudományos irodalom minden olyan terméke, a mely alkalmas arra, hogy a falusi népkönyvtárak és a városi kisebb közkönyvtárak olvasóközönségének legszélesebb rétegeit nemesen elszórakoztassa s a magasabb művelődésre vezesse, hanem abban az értelemben is, hogy ilyen szakszerű, olvasásra, sőt tanulásra alkalmas címjegyzékünk bibliografiai irodalmunkban egyáltalában nincs. A mi címjegyzékünk az elvek tekintetében a hasonló legjobb külföldi könyvjegyzékek figyelembevételével készült, mindazonáltal van beosztásában sok eredeti dolog is s a mi fő, ez eredeti dolog a gyakorlati élet szempontjából rendkívül értékes és becses. A mű e sok jelességét szerkesztőjének, dr. Gulyás Pálnak köszönhetjük. Lássuk azonban, miről is van szó, hogy annál inkább méltányolhassuk a szerkesztő nagy szorgalmát, sok utánjárást és nagy tudást igénylő munkáját.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa a magyarnyelven megjelent szép- és tudományos irodalomból olyan mintakönyvjegyzék kiadását határozta el, a mely lehetővé teszi az általa támogatott falusi népkönyvtárak és városi kisebb könyvtárak vezetőinek, hogy a céljuknak leginkább megfelelő, könyvtárak számára a legjobbat beszerezhessék. Ezért egy olyan címjegyzék kiadását határozta el, a melyben nem csupán bibliografiai adatok (megjelenés éve, szerző neve, mű czime, alakja, ára stb.), hanem röviden megírt irodalomtörténeti, esztétikai stb., szóval a mű értékét feltüntető sorok is helyet foglalnak. S ezek a jegyzetek teszik rendkívül értékessé e címjegyzéket, ezek emelik ki a pusztá katalógusok sorából s helyezik a maradandó irodalmi értékre számító művek csoportjába. E jegyzetek úgy készültek, hogy az Orsz. Tanács a címjegyzékbe fölveendő könyveket tudományszakok szerint megfelelő szakembereknek adta ki véleményadás végett; a műveket első sorban általános erkölcsi és hazafias szempontból kellett mérlegelni, azután a magyarosság, közérthetőség és az ismeretterjesztés szempontjából. A szakemberektől így begyűlt jegyzetanyagból szerkesztette meg az előttünk fekvő művet Gulyás Pál. Hogy ő minő elvek szerint csoportosította e jegyzeteket, részletesen beszámol a mű bevezetésében (lásd különösen a 18. lapon). Hogy a jegyzetanyagot a szerkesztőnek sokszor át kellett alakítani, kiegészíteni, rövidebbre szabni stb., magától értetődik.

Hogy olyan rövid szavakba foglalva olyan becsesek az egyes írókról, az egyes művekről ez értékelések, abban Gulyásnak igen nagy érdeme van. A mit a mi címjegyzékünk: pl. Ambrus Zoltánról (1. l.), Eötvös Károlyról (26. l.), a klasszikus regénytárról (31. l.), Kiss Józsefről (49. l.), Sienkiewicz: «Quo vadis»-áról (168. l.), Kidd: «A társadalom fejlődése» című művéről (403. l.) s annyi másról mond, valóban kitűnő kalauz nemcsak a falusi népkönyvtárak s kisebb közkönyvtárak vezetőinek, hanem másnak is. Az értékelésekben, a rövid életrajzokban, egy-egy író munkássága irányának jellemzésében van e címjegyzék legfőbb irányító ereje, irodalmi értéke.

A címjegyzék két fő részre oszlik: I. Szépirodalmi, II. Ismeretterjesztő művek jegyzéke. A szépirodalmi részben a következő alcsoportok vannak: 1. Összes művek és gyűjtemények. 2. Verses művek. 3. Színművek. 4. Regények, elbeszélések, mesék és regék. 5. Az elbeszélő irodalom tartalmi átnézete. 6. A hazai területen lejátszódó elbeszélések földrajzi átnézete. 7. Mutató, a szépirodalmi részbe fölvetett magyar írók születés-helyéről.

E három utolsó jegyzéknek különösen nagy hasznát veszik a vidéki könyvtárak kezelői. Ha valaki saját falujára, megyéjére vagy foglalkozására vonatkozó szépirodalmi műveket szeretne olvasni, vagy pedig saját megyéje, városa íróival akar megismerkedni, a mennyiben műveik e mintajegyzéke föl vannak véve, itt megtalálja azok címét, illetőleg nevét pontos utalásokkal. A szépirodalmi részt név- és címmutató rekeszti be. Ennek a mutatónak az a célja, hogy szerzők szerint is, meg könyvczímek szerint is megkönnyítse az olvasóknak egy-egy könyv kikeresését.

Az ismeretterjesztő részben ezek az alszakok vannak (átvéve a charlottenburgi népkönyvtár jegyzékéből): 1. Általános, vegyes, folyóiratok. 2. Életrajzok, emlékbeszédek, emlékiratok és levelezések. 3. Történelem, művelődéstörténet. 4. Művészet és zene. 5. Irodalomtörténet, esztétika és nyelvtudomány. 6. Neveléstan, bölcsészet, hittudomány. 7. Föld- és néprajz. 8. Természettudomány, orvostan, egészségügy. 9. Jog- és államtudomány, törvények. 10. Nemzetgazdaság, társadalomtudomány. 11. Technika, ipar, kereskedelem, mezőgazdaság.

Ezután jön egy névmutató a szerzőkről s egy tárgymutató, a mely az ismeretterjesztő rész műveiről a bennük tárgyalt és ismertetett anyag alapján készült. E név- és tárgymutató épügy, mint a szépirodalmi rész végén lévő név- és címmutató, más-más színű papírra van nyomva, a mi a használhatóságát rendkívül emeli.

Az eddig ismertetett mintakönyvjegyzékhez egy függelék is

van csatolva. Ez a függelék a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa különböző típusú nép- és vándorkönyvtárainak hivatalos jegyzékét tartalmazza. E jegyzék a mintakönyvjegyzékben felsorolt művek alapján készült.

A legutolsó lapon *javítások* czimén e kötetbe csúszott sajtóhibák vannak felsorolva; e sajtóhibák közt nem találok megemlítve, hogy a «Természettudományi Közlönyt»-t nem *Horray* Lajos és Gorka Sándor szerkesztik (l. 369.), hanem *Ilosvai* Lajos és G. S.; a 39. lapon *Jóka ördöge* helyett *Jókai ördöge* van javítatlanul. Ez apró-cseprő hibák azonban nem kisebbitik sem a szerkesztő nagy érdemeit, sem a mintakönyvjegyzék kiváló értékét. S ez érdemet és ez értéket az idők folyamán öregbíteni, növelni fogja az a szociális haszon, a mely e mintakönyvjegyzék irányító hatása nyomán fakadni fog. S e társadalmi haszon reményében is üdvözljük mind az Orsz. Tanácsot, a mű közrebocsátásáért, mind pedig a nagy tudású szerkesztőt a mű nagy szakavatottsággal való egybeállításáért.

Dr. Melich János.

Dörnhöffer Fried. *Seelengärtlein. Hortulus animae. Cod. bibl. Pal. Vindob. 2706.* Frankfurt a. M., 1911. Baer & Co. 4 r. 77 l., 23 képes tábla és 1056 hasonmás l. Ára 660 M.

A bécsi udvari könyvtár egyik legfényesebb kézírata, az 528 levélből álló, gazdagon miniált *Hortulus animae* ezen remek hasonmás-kiadása a mai fejlett nyomdai technikának egyik leg-sikerültebb terméke. A műlapok előállításához külön e célra készített hártyaszerű papirost használtak, melynek mindkét oldalára egy-egy lap hasonmását az eredeti sorrendjében nyomták, úgy hogy ha a lapok margóját levágatjuk s a könyvet egybe köt-tetjük, egy kis jóakarattal az eredeti illúzióját ébreszthetjük föl. A színes lapok fotomechanikai uton előállított háromszinű fény-nyomattal készültek; de azokhoz a táblákhoz, melyeken a zöld szín árnyalatai dominálnak, a háromszínyomás nem vezetett kielégítő eredményre, úgy hogy az ily képeknél — hosszas hiába-való kísérletezések után — a zöld szín előállításához egy negye-dik lapot kellett alkalmazni. A gazdag aranyozást szintén külön s még pedig kőlap útján rakták föl az egyes táblákra. Ehhez járult még a fekete írás nyomására szolgáló fénynyomatú lap s az egészet összefoglaló alnyomás, úgy hogy egy-egy műlap elő-állításához három helyett átlag 6—8 lemezt kellett használni. A hűséget igen fokozta az a körülmény, hogy a cs. és kir. fő-kamarási hivatal az egész reprodukció idejére átengedte a kéz-iratot a cs. kir. osztr. államnyomdának, melynek műhelyében az eredetit így folyton összehasonlíthatták a próbanyomatokkal s a hasonmásan a szükséghez képest igazíthattak. Innen magya-